

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

N U T A R T I S LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2021 m. birželio 23 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Danguolės Bublienės, Alės Bukavienės (kolegijos pirmininkė ir pranešėja), Egidijos Tamošiūnienės,

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnaginėjo civilinę bylą pagal **atsakovo S. P.** kasacinį skundą dėl Panevėžio apygardos teismo, veikusio Vilniaus apygardos teismo vardu, 2020 m. rugsėjo 16 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės bankrutavusios uždarnosios akcinės bendrovės „ELSI“ ieškinį atsakovui S. P. dėl žalos atlyginimo.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl materialiosios teisės normų, reglamentuojančių įmonės vadovo civilinę atsakomybę dėl pavėluoto kreipimosi į teismą su pareiškimu dėl bankroto bylos įmonei iškėlimo, ir dėl proceso teisės normų, reglamentuojančių absoliutų teismo sprendimo negaliojimo pagrindą, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovė pirmosios instancijos teismui pareiškė ieškinį prašė priteisti iš atsakovo, buvusio UAB „ELSI“ vadovo, 22 058,80 Eur žalą, 5 proc. metinių palūkanų už priteistą sumą nuo bylos iškėlimo teisme dienos iki teismo sprendimo visiško įvykdymo.
3. Byloje nustatyta, kad Vilniaus apygardos teismas 2018 m. vasario 2 d. nutartimi iškėlė bankroto bylą UAB „ELSI“. Atsakovas UAB „ELSI“ direktoriaus pareigas ėjo nuo 2009 m. vasario 21 d. iki 2013 m. birželio 28 d. Atsakovas netinkamai vykdė savo kaip bendrovės direktoriaus pareigas – jai esant nemokiai neužkirto kelio jos įsiskolinimų augimui, nesikreipė į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo. 2013 m. birželio 28 d. kaip bendrovės direktorė buvo įregistruota T. S. Tačiau bankroto byloje patvirtinti kreditorės Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – VMI) finansiniai reikalavimai susidarė ikijos paskyrimo bendrovės vadove. Bankroto byloje buvo patvirtintas 43 519,75 Eur VMI reikalavimas. Iš viso UAB „ELSI“ pradelstas įsipareigojimas VMI nučimonės nemokumo momento (2011 m. sausio 1 d.) iki bankroto bylos iškėlimo padidėjo 22 058,80 Eur.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

4. Vilniaus regiono apylinkės teismas 2019 m. gruodžio 13 d. sprendimu ieškovės ieškinį atsakovui dėl žalos atlyginimo tenkino ir priteisė ieškovei iš atsakovo 20 058,80 Eur žalos atlyginimo, 5 procentų metines palūkanas už priteistą sumą nuo bylos iškėlimo teisme iki teismo sprendimo visiško įvykdymo.
5. Vilniaus apygardos teismo 2019 m. balandžio 18 d. nutartimi UAB „ELSI“ bankrotas pripažintas tyčiniu, nes įmonės vadovas įmonei esant nemokiai neinicijavo bankroto bylos iškėlimo. Nuo 2010 m. sausio 1 d. iki 2010 m. gruodžio 31 d. įmonės turtas sudarė 139 209 Lt (40 317,71 Eur), o mokėtinos sumos ir trumpalaikiai įsipareigojimai – 99 928 Lt (28 941,15 Eur). Remiantis 2012 m. gruodžio 31 d. įmonės balanso duomenimis, įmonė turėjo 475 811 Lt (137 804,39 Eur) vertės turto, o per vienerius metus įmonės mokėtinos sumos ir trumpalaikiai įsipareigojimai sudarė 337 518 Lt (97 751,97 Eur) ir viršijo pusę į balansą įrašyto turto vertės. Taigi įmonė jau 2011 m. sausio 1 d. buvo nemoki, tačiau atsakovas į teismą dėl bankroto bylos nesikreipė, o 2013 m. birželio 28 d. įmonę perleido kitam asmeniui.
6. UAB „ELSI“ 2011 m. sausio 1 d. turėjo 74 100,36 Lt (21 460,95 Eur) įsiskolinimą valstybės biudžetui, 2012 m. sausio 1 d. – 162 413,68 Lt (47 038,25 Eur), 2013 m. sausio 1 d. – 307 867,60 Lt (89 164,62 Eur). Atsižvelgiant į įmonės finansinės atskaitomybės duomenis bei remiantis VMI atlikto patikrinimo aktu, būtent atsakovo vadovavimo įmonei metu susidarė skola, kuri didėjo dėl to, kad atsakovas laiku nesikreipė į teismą dėl įmonės bankroto bylos iškėlimo. Įmonės perleidimo metu atsakovui buvo žinoma apie skolą valstybės biudžetui, apie tai buvo informuota ir naujoji direktorė, tačiau skola nebuvo apmokėta ir 2018 m. vasario 2 d. įmonei buvo iškelta bankroto byla.
7. Panevėžio apygardos teismas, išnaginėjęs bylą pagal atsakovo apeliacinį skundą, 2020 m. rugsėjo 16 d. nutartimi Vilniaus regiono apylinkės teismo 2019 m. gruodžio 13 d. sprendimą paliko nepakeistą.
8. Teisėjų kolegija nurodė, kad pirmosios instancijos teismas pagrįstai nusprendė, jog UAB „ELSI“ nemoki buvo dar 2011 m. pradžioje. Nors įmonės įsipareigojimai didėjo, o jų suma ir antrus metus iš eilės sudarė daugiau nei pusę įmonės turto, atsakovas į teismą dėl bankroto bylos nesikreipė ir pardavė įmonės akcijas Estijos pilietei. Tai leidžia pagrįstai spręsti, kad egzistuoja atsakovo neteisėti veiksmai, kaip civilinės atsakomybės sąlyga.
9. Atsakovo argumentai, kad įmonė 2013 m. birželio 28 d. akcijų perleidimo sandorio naujai akcininkei T. S. sudarymo metu buvo veikianti ir pajėgi vykdyti įsipareigojimus, yra nepagrįsti, nes remiantis Vilniaus apygardos teismo 2019 m. balandžio 18 d. nutartimi tyčinio bankroto byloje nustatyta, jog per laikotarpį nuo 2013 m. liepos 30 d. iki 2014 m. liepos 24 d. iš UAB „ELSI“ buvo išieškota tik 1430,56 Lt (414,12 Eur) dydžio skola. Be to, antstolis nustatė, kad įmonė neturi jokio turto, iš kurio galėtų būti išieškotas įsiskolinimas. Įsiskolinimas valstybės biudžetui susidarė ir augo būtent vadovaujant atsakovui. 2013 m. birželio 28 d. įmonės perleidimo metu atsakovui buvo žinoma apie skolą valstybės biudžetui, tačiau skola nebuvo apmokėta, nes 2018 m. vasario 2 d. įmonei buvo iškelta bankroto byla.
10. Nors mokesstinė nepriemoka savaime negali būti vertinama kaip žala įmonei, tačiau, įmonei esant nemokiai, jos vadovui nesikreipiant į teismą

dėl įmonės bankroto bylos iškėlimo, nuo 2011 m. sausio 1 d. didėjusi įmonės skola valstybės biudžetui yra neteisėtų atsakovo veiksmų pasekmė. Vertinti, kad ieškovės nurodoma nesumokėtų mokesčių suma negali būti pripažįstama žala, kaip įmonės vadovo civilinės atsakomybės sąlyga, nėra teisinio bei faktinio pagrindo.

11. Spręsdama dėl naujos vadovės T. S. įtraukimo į bylą trečiuoju asmeniu, teisėjų kolegija nurodė, kad atsakovas nenurodė jokių aplinkybių, kaip skundžiamas teismo sprendimas daro įtaką T. S. teisėms ir pareigoms ir dėl kokių šio asmens teisių ir pareigų yra nuspresta. Teismų praktikoje yra įprasta spręsti kiekvieno iš įmonės vadovų, vadovavusių įmonei skirtingais laikotarpiais, civilinės atsakomybės klausimą ir tai savaime neturi įtakos kito įmonės vadovo civilinės atsakomybės sąlygoms, t. y. automatiškai nesukuria teisių bei pareigų. Be to, atsakovas nenurodė jokių pagrįstų argumentų, leidžiančių vertinti, kad T. S. yra asmuo, suinteresuotas šios civilinės bylos baigtimi.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

12. Atsakovas S. P. kasaciniu skundu prašo panaikinti Panevėžio apygardos teismo 2020 m. rugsėjo 16 d. nutartį ir Vilniaus regiono apylinkės teismo 2019 m. gruodžio 13 d. sprendimą bei grąžinti bylą pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo. Kasacinis skundas yra grindžiamas tokiais argumentais:

- 12.1. Teismai nepagrįstai atsisakė taikyti proceso teisės normas, reglamentuojančias asmens įtraukimą į bylą kaip trečiojo asmens, nepareikšiančio savarankiškų reikalavimų, statusu, todėl yra absoliutus sprendimo negaliojimo pagrindas. Atsakovo ir T. S. sudaryto susitarimo pagrindu atsakovas ir ieškovės naujoji akcininkė bei vadovė susitarė, kad būtų ji padengs įsiskolinimą VMI. Taigi tarp atsakovo ir naujosios ieškovės akcininkės ir vadovės susiklostė sutartiniai santykiai, kilę ne tik iš 2013 m. birželio 27 d. akcijų pirkimo–pardavimo sutarties, bet ir iš 2013 m. birželio 28 d. susitarimo. Tarp ieškovės naujosios akcininkės ir vadovės bei atsakovo susiklostė sutartiniai santykiai ir ji įsipareigojo padengti ieškovės įsiskolinimą VMI. Tačiau ieškovės naujoji akcininkė ir vadovė pažeidė šį susitarimą ir turėjo būti įtraukta į bylos nagrinėjimą.

- 12.2. Teismai netinkamai aiškino ir taikė teisės normas, reglamentuojančias įmonės vadovo atsakomybės sąlygas, kai įmonės bankrotas yra pripažintas tyčiniu ir neužtikrino atsakovo teisės į teisminę gynybą. Nors ieškovės nemokumo atsiradimo momentas yra nustatytas atsakovo vadovavimo ieškovei metu, pareiga kreiptis dėl bankroto bylos iškėlimo nėra siejama išskirtinai tik su nemokumo momentu įmonei vadovavusiu vadovu. Tokią pareigą šiuo konkrečiu atveju turėjo T. S.

- 12.3. Pardavus ieškovės akcijas 2013 m. birželio 28 d., naujai ieškovės akcininkei ir vadovei buvo perduoti įmonės dokumentai bei įmonės turtas – įmonės kasoje buvusios 74 657,53 Eur (257 777,52 Lt) sumos lėšos, taip pat iš viso 14 721,96 Eur (50 832 Lt) vertės kilnojamojo turto. Taigi bendra naujai įmonės akcininkei ir vadovei perduoto turto vertė buvo 89 379,49 Eur. Byloje ginčo dėl tokios perduoto įmonės turto vertės nebuvo. Be to, atsakovas ir naujoji ieškovės akcininkė ir vadovė sudarė susitarimą, kuriuo ji įsipareigojo padengti įsiskolinimą VMI. Todėl, sprendžiant dėl atsakovo civilinės atsakomybės sąlygų viseto, būtina ne tik atriboti skirtingu laikotarpiu ieškovei vadovavusių vadovų atsakomybę, tačiau atsižvelgti ir į vadovų (atsakovo ir naujosios akcininkės ir vadovės) susitarimą. Pardavus ieškovės akcijas, ieškovė faktiškai vykdė veiklą, nes naujai vadovei buvo perduotas ir ieškovei priklausantis vykdomos veiklos turtas, t. y. automobilių priekabos, kuriomis prekiaavo ir kurias nuomojo įmonė. Perduoto turto vertės užteko, kad būtų padengtas įsiskolinimas valstybės biudžetui.

- 12.4. Aplinkybė, kad įmonė neturi jokio turto, iš kurio būtų galima išieškoti įsiskolinimą, nustatyta atsakovui jau nebesant įmonės akcininku ir vadovu. Nagrinėjant civilinę bylą dėl įmonės bankroto pripažinimo tyčiniu buvo nustatyta, kad naujai akcininkei ir vadovei perduoto įmonės turto vertė yra 89 379,49 Eur. Todėl akcijų perleidimo metu įmonė faktiškai turėjo pakankamai turto (lėšų ir kilnojamojo turto), kad galėtų padengti įsiskolinimą valstybės biudžetui. Naujoji įmonės akcininkė ir vadovė įsipareigojo padengti šį įsiskolinimą, tačiau ne tik to nepadarė, bet galiausiai paaiškėjo, kad įmonėje nebėra turto, iš kurio būtų galima išieškoti.

- 12.5. Kai įmonei skirtingais laikotarpiais vadovavo skirtingi vadovai, jų veiksmai turi būti įvertinti ir individualizuoti. Šiuo atveju būtent naujos vadovės vadovavimo laikotarpiu iš įmonės nebebuvo galima išieškoti įsiskolinimo, įmonė jokio turto nebeturėjo. Šios aplinkybės turi esminę reikšmę sprendžiant, kokia apimtimi nauja vadovė prisidėjo prie įmonės negalėjimo atsiskaityti su VMI. Taip pat teismai nukrypo nuo kasacinio teismo praktikos, kurioje suformuluota teisės taikymo ir aiškinimo taisyklė, kad žala nepripažįstamos bendrovės mokestinės prievolės. Teismai nepagrįstai žala pripažino ieškovės mokestinės prievolės VMI. VMI reikalavimas bendrovei kyla įstatymo, o ne civilinės atsakomybės pagrindu, o mokesčiai negali būti pripažįstami įmonės patirta žala, kurią civilinės atsakomybės taikymo atveju privalo atlyginti vadovas.

13. Ieškovė BUAB „ELSI“ atsiliepime į kasacinį skundą prašo S. P. kasacinį skundą atmesti. Atsiliepimas į kasacinį skundą yra grindžiamas tokiais argumentais:

- 13.1. Teismai konstatavo atsakovo pareigą atlyginti bendrovei nuostolius, kuriuos ji patyrė dėl to, kad, ja įsėjant nemokiai, atsakovas neužkirto kelio jos įsiskolinimų augimui, nesikreipė į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo. Taigi, teismai vertino, ar egzistavo būtent atsakovo pareiga kreiptis į teismą dėl įmonės bankroto bylos iškėlimo. Teismai nesprendė, ar tokia pareiga turėjo T. S., ir dėl to nepasisakė. Todėl šioje byloje buvo sprendžiamą būtent dėl atsakovo pareigų ir teismo sprendimas nedaro įtakos T. S. teisėms ir pareigoms.

- 13.2. Teismai turėjo pagrindą abejojti atsakovo nurodomų sandorių realumu ne tik dėl to, kad tokia teisė suteikia laisvo įrodymų vertinimo principas, bet ir dėl to, jog atsakovo nurodyti sandoriai aiškiai prieštarauja ekonominei logikai. Sunku tikėti atsakovo teiginiais, kad jis iš karto po mokestinio patikrinimo nusprendė perleisti bendrovės akcijas Estijos pilietei už 10 000 Lt ir perdavė jai (kaip pats teigia) 89 379,49 Eur vertės bendrovės turto (įskaitant 74 657,53 Eur lėšų grynaisiais pinigais).

- 13.3. Atsakovo nurodomos aplinkybės nešalina jo kaip bendrovės vadovo civilinės atsakomybės už netinkamą pareigų vykdymą jo vadovavimo laikotarpiu. Tokie atsakovo argumentai nesudaro jokio pagrindo naikinti teisėtus ir pagrįstus sprendimus. Nors atsakovas argumentuoja, jog pagal 2013 m. birželio 28 d. susitarimą būtent T. S. turėjo padengti bendrovės įsiskolinimą VMI, tačiau teismams pagrįstai suabejojus atsakovo nurodomų sandorių realumu, nėra pagrindo laikyti, kad T. S. turėjo tokią galimybę.

- 13.4. Atsakovas nepagrįstai teigia, kad teismai nukrypo nuo kasacinio teismo praktikos, kurioje žala nepripažįstamos bendrovės mokestinės prievolės. Kasacinis teismas nėra suformulavęs vienareikšmės taisyklės, kad visais atvejais žala nepripažįstamos bendrovės mokestinės prievolės (pavyzdžiui, civilinė byla Nr. e3K-3-450-219/2018). Taigi nėra pagrindo teigti, kad teismai nukrypo nuo kasacinio teismo suformuotos praktikos.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

Dėl absoliutaus sprendimo negaliojimo pagrindo

14. Atsakovas kasaciniame skunde argumentuoja, kad teismai pažeidė Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir [CPK](#)) 329 straipsnio 2 dalies 2 punktą, nes į bylos nagrinėjimą turėjo būti įtraukta buvusi UAB „ELSI“ savininkė ir vadovė T. S.
15. Atsakovas kasaciniame skunde nurodo, kad tarp jo ir T. S. 2013 m. birželio 27 d. buvo sudaryta akcijų pirkimo–pardavimo sutartis, kuria visos įmonės akcijos buvo perleistos T. S. Be to, tarp atsakovo ir T. S. 2013 m. birželio 28 d. sudarytas susitarimas, kuriame nurodyta, jog T. S. yra žinoma, kad UAB „ELSI“ skolinga VMI ir įsipareigoja padengti įsiskolinimus. Atsakovas argumentuoja, kad tarp jo ir ieškovės naujosios akcininkės ir vadovės susiklostė sutartiniai santykiai ir ji įsipareigojo padengti ieškovės įsiskolinimą VMI. Ieškovės naujoji akcininkė ir vadovė pažeidė šį susitarimą ir šioje byloje teismų nustatytos aplinkybės dėl žalos dydžio turės prejudicinę galią sprendžiant dėl nuostolių, kilusių iš susitarimo nevykdymo, atlyginimo. Todėl T. S. turėjo būti įtraukta į bylos nagrinėjimą. Teisėjų kolegija atmeta šiuos kasacinio skundo argumentus kaip nepagrįstus.
16. Remiantis [CPK 329 straipsnio](#) 2 dalies 2 punktu, absoliučiu sprendimo negaliojimo pagrindu yra pripažįstami tokie atvejai, kai pirmosios instancijos teismas nusprendė dėl neįtrauktų dalyvauti byloje asmenų materialinių teisių ir pareigų. Sprendimu minėtoms teisėms prasme turi būti paveiktos nedalyvaujancio byloje asmens materialiosios teisės ir pareigos, be to, įtaka šioms teisėms ir pareigoms turi būti tiesioginė – sprendimu turi būti modifikuota asmens teisinė padėtis, t. y. nustatytos, pripažintos, pakeistos, panaikintos (ir pan.) materialiosios teisės ar pareigos. Tik kartu egzistuojant šioms dviem sąlygoms, gali būti konstatuotas aptariamas sprendimo negaliojimo pagrindas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. balandžio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-106-916/2021, 41 punktas).
17. Sprendžiant dėl atsakovo nurodyto absoliutaus sprendimo negaliojimo pagrindo, reikia įvertinti ir keliamo ginčo ypatumus. Kasacinio teismo praktikoje pripažįstama, kad kai faktiškai nemokiai esančiai įmonei skirtingais laikotarpiais vadovavo skirtingi vadovai, kurie padarė žalos laiku neinicijavę bankroto bylos, tai ši žala nėra padaryta bendrais šių asmenų veiksmais, jie netaikytini bendraskoliais, kiekvienas iš jų individualiai atsako už savo veiksmais padarytą žalą, jų atsakomybė turi būti atribota ir individualizuota, individualiai nustatant kiekvieno iš jų civilinės atsakomybės sąlygų visetą, dėl jos turi būti sprendžiama pagal faktines aplinkybes, žalos dydis dėl vėlavimo inicijuoti bankroto bylos iškėlimą turi būti skaičiuojamas kiekvieno iš jų vadovavimo laikotarpiui atskirai (IBĮ 8 straipsnio 4 dalis, Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – [CK](#)) 6.246–6.249 straipsniai) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. spalio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-453/2014). Taigi tais atvejais, kai ieškovas prašo atlyginti žalą dėl IBĮ 8 straipsnio 1 dalyje nustatytos pareigos pažeidimo ir įmonei tapus nemokia jai vadovavo skirtingi vadovai, ieškovas turi teisę pasirinkti, iš kurio vadovo (vadovų) reikalauti atlyginti padarytą žalą.
18. Byloje ieškovė ieškinį reikė tik atsakovui, prašė nustatyti jo civilinės atsakomybės sąlygas dėl pareigos kreiptis laiku dėl įmonės bankroto bylos iškėlimo pažeidimo ir priteisti 22 085,80 Eur žalos atlyginimo. Pirmosios instancijos teismas į bylos nagrinėjimą T. S. neįtraukė ir dėl jos materialinių teisių ir pareigų nepasisakė. Atitinkamai apeliacinės instancijos teismas pripažino, kad skundžiamas pirmosios instancijos teismas nedaro įtakos T. S. teisėms ir pareigoms.
19. Teisėjų kolegija, atsižvelgdama į bylos ginčo dalyką (atsakovo civilinės atsakomybės klausimas) ir teismų nustatytas faktines aplinkybes, nusprendžia, kad atsakovo argumentai dėl absoliutaus teismo sprendimo negaliojimo pagrindo yra nepagrįsti. Byloje keliamas klausimas tik dėl atsakovo pareigos kreiptis į teismą dėl įmonės bankroto bylos iškėlimo pažeidimo ir nėra sprendžiama dėl kitų UAB „ELSI“ valdymo organų civilinės atsakomybės. Taigi ieškovė atsakinga dėl IBĮ 8 straipsnio 1 dalies pažeidimo prašė pripažinti tik atsakovą. Aplinkybė, kad tarp atsakovo ir T. S. buvo pasirašyta įmonės akcijų pirkimo–pardavimo sutartis ir T. S. atskiru susitarimu įsipareigojo padengti įmonės skolą VMI, nėra nagrinėjamos bylos ginčo dalykas, nes šiuo atveju sprendžiama tik dėl atsakovo civilinės atsakomybės sąlygų. Todėl teismų nagrinėtos aplinkybės bei padarytos išvados jokių materialinių teisių ir pareigų T. S. nesukėlė.
20. Atsižvelgdama į nustatytas aplinkybes, teisėjų kolegija daro išvadą, kad atsakovo kasaciniame skunde nurodyti argumentai dėl absoliutaus teismo sprendimo negaliojimo pagrindo yra nepagrįsti.

Dėl atsakovo civilinės atsakomybės sąlygų taikymo

21. Byloje keliamas klausimas dėl atsakovo civilinės atsakomybės dėl pareigos kreiptis į teismą dėl įmonės bankroto bylos iškėlimo pažeidimo ir žalos atlyginimo.
22. IBĮ 8 straipsnio 1 dalyje (redakcija, galiojusi 2011 m., t. y. atsakovo pareigos kreiptis į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo atsiradimo metu) nustatyta, kad jeigu įmonė negali ir (arba) negalės atsiskaityti su kreditoriumi (kreditoriais) ir šis (šie) nesikreipė į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo arba yra sąlyga, nurodyta šio įstatymo 4 straipsnio 4 punkte, įmonės vadovas, savininkas (savininkai) privalo pateikti pareiškimą teismui dėl bankroto bylos iškėlimo. Šio straipsnio ketvirtoje dalyje nustatyta, kad įmonės vadovas ar kitas asmuo (asmens), įmonėje turintis teisę priimti atitinkamą sprendimą, privalo padengti žalą, kurią kreditoriai patyrė dėl to, kad įmonė pavėlavo pateikti teismui pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo.
23. Teismų praktikoje išaiškinta, kad tiek juridinio asmens dalyviai, tiek valdymo organai savo veikloje privalo elgtis taip, kad dėl jų veikimo ar neveikimo bendrovė nesukeltų žalos tretiesiems asmenims. Ši pareiga atitinka [CK 6.263 straipsnio](#) 1 dalyje įtvirtintą bendro pobūdžio pareigą asmenims laikytis tokio elgesio taisyklių, kad savo veiksmais (veikimu, neveikimu) nepadarytų kitam asmeniui žalos (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. vasario 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-17-421/2016, 16 punktas).
24. Konstatavus laiko momentą, nuo kada bendrovės vadovas pažeidė pareigą kreiptis dėl bankroto bylos iškėlimo, šis neteisėtų veiksmų atlikimo (neveikimo) momentas laikytinas atskaitos tašku, nuo kurio turėtų būti pradėti skaičiuoti ieškovui padaryti nuostoliai (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-416-469/2015). Tokiu atveju žala laikoma po vadovui atsiradusios pareigos kreiptis į teismą dėl bankroto bylos įmonei iškėlimo nevykdymo atsiradę nauji kreditorių reikalavimai ar nuo tos dienos padidėjusi iki nurodytos dienos atsiradusių kreditorių reikalavimų dalis (pvz., delspingių forma), jei ši bendra išaugusi įmonės skolų suma liks nepadengta. Taigi delsimu inicijuoti bankroto bylą padaryta žala turi kilti per laikotarpį, kurį vadovas vėlavo inicijuoti bankroto bylos iškėlimą (laikotarpis tarp pareigos atsiradimo momento ir bankroto bylos iškėlimo), ir tuo laikotarpiu įmonei atsiradusi žala dėl padidėjusių įmonės įsipareigojimų turi būti teisiniu priežastiniu ryšiu susijusi su vadovo delsimu inicijuoti bankroto bylą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. birželio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-170-219/2020, 33 punktas).
25. Bylą nagrinėję pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai nustatė, kad atsakovas pažeidė IBĮ 8 straipsnio 1 dalyje nustatytą pareigą ir UAB „ELSI“ tapus nemokia (vėliausiai 2011 m. sausio 1 d.) nesikreipė į teismą dėl įmonės bankroto bylos iškėlimo, bet tęsė įmonės veiklą ir 2013 m. birželio 28 d. perleido įmonės akcijas naujai savininkei T. S. Nustatyta, kad pagal kreditoriaus reikalavimą UAB „ELSI“ bankroto byla iškelta tik 2018 m. vasario 8 d. Teismai pripažino, kad atsakovas, pažeidęs pareigą laiku inicijuoti UAB „ELSI“ bankroto bylos iškėlimą,

yra atsakingas už padidėjusį kreditorės VMI reikalavimą (22 058,00 Eur).

26. Atsakovas kasaciniame skunde argumentuoja, kad, pardavus ieškovės akcijas naujai ieškovės akcininkei ir vadovei, jai buvo perduoti įmonės dokumentai bei įmonės turtas – įmonės kasoje buvusios 74 657,53 Eur (257 777,52 Lt) sumos lėšos, taip pat iš viso 14 721,96 Eur (50 832 Lt) vertės kilnojamojo turto. Taigi bendra naujai įmonės akcininkei ir vadovei perduoto turto vertė buvo 89 379,49 Eur. Todėl, sprendžiant dėl atsakovo civilinės atsakomybės sąlygų viseto, būtina ne tik atriboti skirtingu laikotarpiu ieškovei vadovavusių vadovų atsakomybę, bet ir atsižvelgti į vadovų (atsakovo ir naujosios akcininkės ir vadovės) susitarimą, kuriame nurodyta, kad T. S. yra žinoma, kad UAB „ELSI“ skolinga VMI ir įsipareigoja padengti įmonės įsiskolinimus. Taigi atsakovas kasaciniame skunde ginčija savo civilinės atsakomybės sąlygas remdamasis tuo, kad UAB „ELSI“ akcijų perdavimo metu įmonė turėjo pakankamai turto ir už padidėjusius kreditorių reikalavimus yra atsakinga naujoji įmonės savininkė ir vadovė.
27. Teisėjų kolegija pareiškėjo argumentus dėl 2013 m. birželio 28 d. jo ir T. S. sudaryto susitarimo įtakos atsakovo ĮBĮ 8 straipsnio 1 dalyje nustatytos pareigos vykdymui atmeta kaip nepagrįstus. Įmonės valdymo organai turi pareigą reaguoti į įmonės nemokumo problemas ir įmonei tapus nemokiai įstatyme nustatyta tvarka kreiptis dėl įmonės bankroto bylos iškėlimo. Tokia pareiga kyla iš imperatyvių viešosios teisės reglamentuojamų normų (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-7-177-701/2017](#), 45 punktas). Todėl aplinkybė, kad UAB „ELSI“ esant nemokiai atsakovas perleido įmonės akcijas naujam savininkui, nešalina jo civilinės atsakomybės dėl ĮBĮ 8 straipsnio 1 dalyje nustatytos pareigos pažeidimo. Byloje teismai nustatė, kad UAB „ELSI“ nemoki tapo vėliausiai 2011 m. sausio 1 d. Tai reiškia, kad nuo šio momento atsirado atsakovo pareiga kreiptis dėl UAB „ELSI“ bankroto bylos iškėlimą, tačiau atsakovas šios pareigos neįvykdė.
28. Pažymėtina, kad atsakovo pareigos inicijuoti UAB „ELSI“ bankroto bylos iškėlimą pažeidimas yra pripažintas ir įsitaisijusia Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. rugsėjo 19 d. nutartimi civilinėje byloje [Nr. e2-934-585/2019](#), kuria nustatyta, kad UAB „ELSI“ tapo nemoki dar iki akcijų pardavimo ir atsakovo delsimas vykdyti ĮBĮ 8 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą pareigą atitinka ĮBĮ 20 straipsnio 2 dalies 1 punkte nurodytą tyčinio bankroto požymį.
29. Atsakovo kasaciniame skunde nurodomi argumentai, kad jis perdavė naujai akcininkei turto, kurio vertė buvo 89 379,49 Eur ir iš kurio buvo galima padengti kreditorių reikalavimus, nepašalina atsakovo civilinės atsakomybės sąlygų. Minėta, kad būtent atsakovo valdymo metu UAB „ELSI“ tapo nemoki, tačiau atsakovas keturius metus ĮBĮ 8 straipsnio 1 dalyje nustatytos pareigos neįvykdė, taip didindamas kreditorių įsipareigojimus. Tokie veiksmai nėra suderinami su atidais ir rūpestingais įmonės valdymo reikalavimais bei tinkamu reagavimu į įmonės nemokumo problemas. Atsižvelgdama į teismų nustatytas aplinkybes ir ĮBĮ 8 straipsnio 1 dalyje nustatytos pareigos taikymo praktiką, teisėjų kolegija nusprendžia, kad teismai pagrįstai nusprendė dėl atsakovo pareigos laiku inicijuoti UAB „ELSI“ bankroto bylos iškėlimą pažeidimo.
30. Atsakovas kasaciniame skunde taip pat ginčija ieškovės prašomą priteisti nuostolių atlyginimą ir argumentuoja, kad teismai nukrypo nuo kasacinio teismo praktikos, nes nepagrįstai žala pripažino ieškovės mokesčines prievoles VMI. Atsakovo teigimu, VMI reikalavimas bendrovei kyla įstatymo, o ne civilinės atsakomybės pagrindu, o mokesčiai negali būti pripažįstami įmonės patirta žala, kurią civilinės atsakomybės taikymo atveju privalo atlyginti vadovas. Teisėjų kolegija šiuos argumentus atmeta kaip nepagrįstus.
31. ĮBĮ 8 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad įmonės vadovas ar kitas asmuo (asmens), įmonėje turintis teisę priimti atitinkamą sprendimą, privalo padengti žalą, kurią kreditoriai patyrė dėl to, kad įmonė pavėluotai pateiktai teismui pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo. Atsakomybės už pavėluotą kreipimąsi dėl bankroto bylos iškėlimo atveju įmonei, taip pat kreditoriams padaryta žala laikytinas bendras išaugęs įmonės skolų dydis, kurio įmonė jos bankroto procese negali padengti kreditoriams, nepaisant to, jog skola konkrečiam kreditoriui gali būti ne tik padidėjusi, bet ir sumažėjusi (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. spalio 27 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-453/2014](#)).
32. Kasacinio teismo praktikoje sprendžiant dėl ĮBĮ 8 straipsnio 4 dalyje nurodytos žalos yra pripažinta, kad skola, susidariusi iš mokesčių, teisinių santykių (nesumokėtų mokesčių), gali būti laikoma žala. Dėl nesikreipimo iškelti bankroto bylą priežastiniu ryšiu susijusi teisiskai reikšminga žala padaryta ne įmonei, bet jos kreditoriams būtent dėl vėlavimo inicijuoti bankroto bylą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. lapkričio 22 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-450-219/2018](#), 71 punktas). Iškėlus bankroto bylą nesumokėta mokesčių suma tapo VMI finansiniu reikalavimu, kurį privalo atlyginti bankrutavusi įmonė, o jai negebant sumokėti, už tai atsakingas asmuo yra atsakovas, dėl kurio neveikimo atsirado žala.
33. Byloje nustatyta, kad UAB „ELSI“ bankroto byloje yra patvirtintas 43 519,75 Eur VMI finansinis reikalavimas. Taip pat nustatyta, kad UAB „ELSI“ tapus nemokia (2011 m. sausio 1 d.) VMI reikalavimas buvo 21 460,95 Eur. Tai reiškia, kad dėl netinkamos atsakovo pareigos kreiptis dėl įmonės bankroto bylos iškėlimo VMI reikalavimas padidėjo 22 058,80 Eur (43 519,75 Eur – 21 460,95 Eur). Remiantis 2013 m. VMI patikrinimo aktu byloje nustatyta, kad UAB „ELSI“ įsiskolinimas valstybės biudžetui 2011 m. sausio 1 d. buvo 74 100,36 Lt (21 460,95 Eur), 2012 m. sausio 1 d. – 162 413,68 Lt (47 038,25 Eur), 2013 m. sausio 1 d. – 307 867,60 Lt (89 164,62 Eur). Todėl teisėjų kolegija pritaria apeliacinės instancijos teismo išvadai, kad būtent atsakovo vadovavimo įmonei metu susidarė skola ir ji didėjo dėl to, kad atsakovas laiku nesikreipė į teismą dėl bankroto bylos UAB „ELSI“ iškėlimo.
34. Atsižvelgdama į nustatytas aplinkybes, teisėjų kolegija nusprendžia, kad apeliacinės instancijos teismas pagrįstai nustatė, jog atsakovas, laiku neinicijuodamas UAB „ELSI“ bankroto bylos iškėlimą jai tapus nemokia, pažeidė ĮBĮ 8 straipsnio 1 dalyje nustatytą pareigą ir yra atsakingas už nustatytą įmonės bankroto byloje patvirtinto VMI reikalavimo padidėjimą, todėl atsakovo kasacinis skundas atmestinas kaip nepagrįstas.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

35. [CPK 93 straipsnio](#) 1 dalyje nustatyta, kad šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, jos turėtas bylinėjimosi išlaidas teismas priteisia iš antrosios šalies, nors ši ir būtų atleista nuo bylinėjimosi išlaidų mokėjimo į valstybės biudžetą. Pagal [CPK 98 straipsnio](#) 1 dalį šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, teismas priteisia iš antrosios šalies išlaidas už advokato ar advokato padėjėjo, dalyvavusių nagrinėjant bylą, pagalbą, taip pat už pagalbą rengiant procesinius dokumentus ir teikiant konsultacijas. Ieškove prašė priteisti bylinėjimosi išlaidų, patirtų kasaciniame teisme, atlyginimą (242 Eur). Prašoma priteisti suma neviršija Rekomendacijų dėl civilinėse bylose priteistino užmokesčio už advokato ar advokato padėjėjo teikiamą pagalbą maksimalaus dydžio, patvirtintų Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2004 m. balandžio 2 d. įsakymu Nr. 1R-85 ir Lietuvos advokatų tarybos 2004 m. kovo 26 d. nutarimu „Dėl Rekomendacijų dėl civilinėse bylose priteistino užmokesčio už advokato ar advokato padėjėjo teikiamą pagalbą maksimalaus dydžio patvirtinimo“, (redakcija, galiojanti nuo 2015 m. kovo 20 d.) 7, 8.14 papunkčiuose nustatyto dydžio. Todėl atsakovės prašymas dėl bylinėjimosi išlaidų atlyginimo priteisimo tenkintinas ir jai iš atsakovo priteistina 242 Eur.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

nutaria:

Panevėžio apygardos teismo 2020 m. rugsėjo 16 d. nutartį palikti nepakeistą.

Priteisti iš atsakovo S. P. (a. k. duomenys neskelbtini) ieškovės bankrutavusios uždarnosios akcinės bendrovės „ELSI“ (j. a. k. 181611790) naudai 242 (du šimtus keturiasdešimt du) Eur kasaciniame teisme patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimo. Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjos

Danguolė Bublienė

Alė Bukaviniienė

Egidija Tamošiūnienė